

3. Kolchinskaya, A. Z., Tsygankova, T. N., & Ostapenko L. A. (2003). Normobaricheskaya intervalnaya gipoksicheskaya trenirovka v meditsine i sporte [Normobaric interval hypoxic training in medicine and sports]. Moskva: Meditsina. (in Russ.).
4. Kuchkin, S. N. (1991). Dyihatelnyie uprazhneniya v sporte [Breathing exercises in sports]. Volgograd: Univesal. (in Russ.).
5. Minskyi, I. Ya. (1998). Praktykum z valeolohii: Metodychni vkazivky do laboratornykh zaniat z valeolohii dlia studentiv universytetiv ta pedahohichnykh VUZiv [Workshop on valeology: Guidelines for laboratory classes in valeology for students of universities and pedagogical universities]. Cherkasy. (in Ukr.).
6. Platonov, V. N. (1997). Obshchaia teoriia podgotovky sportsmenov v olymпыiskom sporte [General theory of training athletes in Olympic sports]. Kyiv: Olymпыiskaia lyteratura. (in Ukr.).
7. Khorkavyi, B., Oherchuk, O., & Kolobych O. (2017). Features of development of physical qualities at young football players by means of nonspecific and specific means. *Sportyvna nauka Ukrainy* [Sports science of Ukraine], №2 (78). Retrieved from: <http://sportsscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/view/601/582>. (in Ukr.).
8. Shishkina, A. V., & Deryabina, M. A. (2008). The use of breathing exercises in sports training of qualified skiers-racers and biathletes. *Vestnik TGU* [TSU Bulletin], 11 (67), 117-120. (in Russ.).

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).64

Масол В.В.
Інститут проблем виховання НАПН України, м. Київ

ЗМІСТ ВИХОВАННЯ РІШУЧОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ СПОРТИВНО-ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається зміст виховання рішучості учнів старших класів у процесі спортивно-ігрової діяльності. Вивчення психолого-педагогічної літератури свідчить про недостатню розробленість багатьох аспектів у сенсі виховання рішучості, що актуалізує дослідження даного феномену. Під час вивчення стану дослідженості проблеми виховання рішучості старшокласників з'ясовано, що вчителі фізичної культури не в повній мірі володіють науково обґрунтованими методами освітньої роботи, недостатньо приділяють уваги розв'язанню завдань спрямованих на виховання морально-вольових якостей. За основу ми взяли п'ятиетапну схему сходження особистості запропоновану психологом І. Бехом. Проведений аналіз і узагальнення наукових напрацювань щодо сутності та особливостей виховання рішучості старшокласників дозволив нам розробити критерії (когнітивний, емоційно-ціннісний, довільного імпульсу, діяльнісно-практичний, самоціннісний) з відповідними показниками вихованості рішучості у процесі занять фізичною культурою. Також нами було визначено рівні вихованості рішучості учнів старших класів у процесі спортивно-ігрової діяльності, а саме: низький, середній та високий.

Ключові слова: рішучість, виховання рішучості, учні старших класів, фізична культура, спортивно-ігрова діяльність, критерії, показники, рівні.

В. В. Масол. Содержание воспитания решительности учащихся старших классов в процессе спортивно-игровой деятельности. В статье рассматривается содержание воспитания решительности учащихся старших классов в процессе спортивно-игровой деятельности. Изучение психолого-педагогической литературы свидетельствует о недостаточной разработанности многих аспектов в смысле воспитания решительности, что актуализирует исследование данного феномена. При изучении состояния исследования проблемы воспитания решительности старшеклассников выяснено, что учителя физической культуры не в полной мере владеют научно обоснованными методами образовательной работы, недостаточно уделяют внимания решению задач направленных на воспитание морально-волевых качеств. В процессе исследования мы использовали пятиэтапную схему восхождения личности предложенную психологом И. Бехом. Проведенный анализ и обобщение научных наработок по сущности и особенности воспитания решительности старшеклассников, позволил нам разработать критерии (когнитивный, эмоционально-ценностный, произвольного импульса, деятельностно-практический, самооценочный) с соответствующими показателями воспитанности решительности в процессе занятий физической культурой. Также нами было определено уровни воспитанности решительности учащихся старших классов в процессе спортивно-игровой деятельности, а именно: низкий, средний и высокий.

Ключевые слова: решительность, воспитания решительности, ученики старших классов, физическая культура, спортивно-игровая деятельность, критерии, показатели, уровни.

Masol V.V.. The content of upbringing of decisiveness the of senior pupils in the process of sports and play activities. The article examines the content of determination of senior pupils in the process of sports and game activity. The study of psychological and pedagogical literature testifies to the insufficient development of many aspects in the sense of fostering determination, which actualizes the study of this phenomenon. When studying the state of research on the problem of upbringing the determination of high school students, it was found that physical culture teachers do not fully master scientifically grounded methods of educational work, do not pay enough attention to solving problems aimed at educating moral and volitional qualities. In the process of research, we used a five-stage scheme of personality ascent proposed by the psychologist I. Bech. We have developed criteria and indicators of determination in the process of physical education, namely: cognitive (knowledge of determination as a conscious desire and understanding of the content and meaning of education determination, understanding the importance of being a strong person as opposed to indecisive in the process of learning goals in physical education lessons). the content of education of

determination as a basis for pleasant experiences in the process of physical culture); emotional and value (interest in physical education, sports traditions of general secondary education, a pleasant experience of achieving the goal and ways to achieve it in the process of physical education, the desire to achieve goals, success, desire to attend physical education classes and take an active part in various types of physical culture (softball, handball, badminton, contactless rugby), arbitrary impulse (willingness to be determined in the process of achieving the goal in physical education lessons, expression of will during the education of determination in the process of physical culture, focus on a single goal and ways to achieve it), the need to join the education of determination in the process of physical activity (softball, handball, badminton, contactless rugby), activity-practical (ability to be determined in the process of physical culture, regular physical activity and the ability to achieve its goals and methods active participation in various types of physical culture (softball, handball, badminton, contactless rugby)); self-worth (self-satisfaction and self-approval in the process of educating determination, self-esteem from the realization of the goal and ways to achieve it in the process of physical culture, joy for themselves in various sports (softball, handball, badminton, contactless rugby). We also determined the levels of upbringing of the determination of senior pupils in the process of sports and play activities, namely: low, medium and high.

Key words: decisiveness, upbringing of decisiveness, senior pupils, physical culture, sports-game activity, criteria, indicators, levels.

Постановка проблеми. В умовах розбудови Української держави та інтеграції у світове співтовариство особливої ваги набуває проблема формування здорового, високоморального, рішучого громадянина. Відтак, аналіз та вивчення літератури [2; 3; 4; 7; 8; 10; 11; 12 та інш.] свідчить, що рішучість є важливою морально-вольовою якістю особистості, яка ефективно виховується в процесі спортивно-ігрової та фізкультурно-оздоровчої діяльності.

Велику роль у вирішенні питань формування й розвитку особистості школярів може зіграти фізична культура та її освітні засоби. При цьому аналіз теорії та практики з проблеми дослідження свідчить, що за сучасних умов їй приділяється недостатня увага. Отже, виховання рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою є актуальною проблемою й потребує розроблення нового змісту, методів, педагогічних умов із врахуванням інтересів сучасних учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз стану дослідження виховання рішучості учнівської молоді свідчить про постійну увагу вчених різних галузей до проблеми вольових та моральних якостей на методологічному, теоретичному та практичному рівнях. Відтак, останніми роками були здійснені такі дослідження: основи виховання морально-вольових якостей особистості (І. Березовська, Д. Бінецький, К. Журба, Н. Касіч, Р. Павелків, В. Троценко та інш.), виховання волі старшокласників засобами спортивно-оздоровчої діяльності (І. Дудник, Ж. Дьоміна, М. Зубалій, Н. Касіч, О. Остапенко, О. Тимошенко, М.Тимчик та інш.), вікові закономірності старшокласників (І. Бех, Л. Божович, І. Кон та інш.).

Мета дослідження – розкрити зміст, критерії, показники та рівні виховання рішучості учнів старших класів у процесі спортивно-ігрової діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивчення психолого-педагогічної літератури свідчить, що важливими освітніми завданнями сучасної школи є виховання морально-вольових якостей старшокласників, зміцнення та збереження здоров'я старшокласників тощо [9].

У дослідженнях І. Березовської, рішучість є індивідуальною властивістю волі людини, яка полягає у здатності та вмінні своєчасно приймати відповідальні рішення та неухильно реалізовувати їх в життя. Водночас, під час рішучих дій особливо яскраво проявляється воля, як здатність до вільного вибору при прийнятті рішення, тобто зробити вибір у невизначеній ситуації тощо [1].

На нашу думку, під час виховання рішучості слід опиратися на дослідження Н. Касіч, яка у процесі експериментального дослідження довела ефективність чотирьох етапної схеми сходження особистості щодо виховання вольових якостей учнівської молоді у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності. Ми погоджуємося з педагогом, що методика виховання рішучості у процесі занять фізичною культурою має бути орієнтована на розв'язання таких завдань як: поглиблення знань школярів про рішучість як важливу вольову якість; розвиток емоційно-ціннісної сфери особистості (формування в здобувачів освіти мотивації до занять фізичною культурою); здатність школярами приймати значущі рішення та самостійно виконувати їх у процесі занять фізичною культурою, уміння рішуче діяти й володіти собою та своїм тілом під час виконання фізичних вправ; виявлення здобувачами освіти рішучості у практичній діяльності [5].

Як стверджує М. Тимчик та Н. Касіч, під час виховання таких вольових якостей як рішучість, цілеспрямованість, слід уміло підбирати зміст, форми і методи фізичної культури, оскільки від цього залежить ефективність освітнього процесу тощо [6].

У процесі вивчення стану дослідженості проблеми виховання рішучості старшокласників з'ясовано, що під час розв'язання освітніх завдань учителі фізичної культури недостатньо приділяють уваги вирішенню виховних завдань та не завжди враховують інтереси старшокласників тощо.

Відтак на основі вивчення та аналізу напрацювань вчених з проблеми виховання рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою, стану роботи закладів загальної середньої освіти та визначеної структури виховання рішучості учасників освітнього процесу, нами було розроблено критерії та показники вихованості рішучості у процесі занять фізичною культурою а саме: *когнітивний* (знання рішучості як усвідомленого хотіння й розуміння змісту і сенсу виховання рішучості, розуміння важливості бути рішучою особистістю у протидії нерішучій у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури, усвідомлення змісту виховання рішучості як підґрунтя приємних переживань у процесі занять фізичною культурою); *емоційно-ціннісний* (інтерес до занять фізичною культурою, спортивних традицій закладів загальної середньої освіти, приємне переживання від реалізації поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою, прагнення досягати мети, успіху, бажання відвідувати уроки фізичної культури та брати активну участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі); *довільного імпульсу* (готовність до

рішучості у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури, прояв волі під час виховання рішучості у процесі занять фізичною культурою, зосередженість на єдиній меті та способів її досягнення, необхідність долучитися до виховання рішучості у процесі фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі); *діяльнісно-практичний* (здатність до рішучості у процесі занять фізичною культурою, систематичність занять фізкультурною діяльністю й уміння реалізовувати поставлену мету та способів її досягнення, активна участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі); *самоціннісний* (самозадоволення та само схвалення у процесі виховання рішучості, самоповага від реалізації поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою, радість за себе в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі).

Відтак, завдяки розробленим й уточненим критеріям та показникам нами було визначено рівні вихованості рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою, а саме: низький, середній та високий.

Старшокласники з низьким рівнем вихованості рішучості у процесі занять фізичною культурою не мають належних знань щодо рішучості як усвідомленого хотіння, не розуміють зміст виховання рішучості та важливість бути рішучою особистістю у протигагу нерішучій у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури, не усвідомлюють зміст виховання рішучості, як підґрунтя приємних переживань у процесі занять фізичною культурою. Відповідно, в учнів 10–11-х класів цього рівня відсутній інтерес до занять фізичною культурою, спортивних традицій закладів загальної середньої освіти, школярі не виявляють приємне переживання від реалізації поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою, не проявляють прагнення досягати мети, успіху, в них відсутнє бажання відвідувати уроки фізичної культури та не беруть активну участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі). В старшокласників відсутня готовність до рішучості у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури, вони не проявляють вольових зусиль під час виховання рішучості у процесі занять фізичною культурою, не мають єдиної мети – відповідно й способів її досягнення, безініціативні й не долучаються до процесу виховання рішучості засобами фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі). В здобувачів освіти відсутня здатність до рішучості у процесі занять фізичною культурою, не відвідують заняття з фізкультурної діяльності або є пасивними учасниками освітнього процесу й відповідно не уміють реалізовувати поставлену мету та способів її досягнення, старшокласники не беруть активну участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі). Учні 10–11-х класів не проявляють самозадоволення та самосхвалення у процесі виховання рішучості, в них відсутня самоповага від реалізації поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою, школярі не проявляють радість за себе в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі).

Учні старшої школи з *середнім рівнем* вихованості рішучості у процесі занять фізичною культурою недостатньо володіють знаннями щодо рішучості як усвідомленого хотіння й розуміння змісту і сенсу виховання рішучості, не в повній мірі розуміють важливість бути рішучою особистістю у протигагу нерішучій у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури, вибірково усвідомлюють зміст виховання рішучості, як підґрунтя приємних переживань у процесі занять фізичною культурою. Відтак, старшокласники частково проявляють інтерес до занять фізичною культурою, спортивних традицій закладів загальної середньої освіти, проявляють ситуативні позитивні емоції, переживання на шляху реалізації поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою, не докладають достатньо зусиль для досягнення мети, успіху, іноді проявляють бажання відвідувати уроки фізичної культури та брати участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі). Варто відмітити, що старшокласники вибірково проявляють готовність до рішучості у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури, не проявляють вольові зусилля в повній мірі під час виховання рішучості у процесі занять фізичною культурою, мають не стабільну зосередженість на єдиній меті та можливості її досягнення. Здобувачі освіти іноді проявляють активність до виховання рішучості у процесі фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі). Слід відмітити, що учні 10–11-х класів не завжди здатні до рішучості у процесі занять фізичною культурою, не систематично беруть участь в фізкультурній діяльності, частково реалізують поставлену мету (не закінчують розпочату справу й відповідно не завжди досягають цілі, мети) та спосіб її досягнення, не частково беруть активну участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі). Старшокласники із середнім рівнем вихованості рішучості не завжди задоволені своєю освітньою діяльністю та критично оцінюють власну роботу та дії, у зв'язку невиконанням поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою. Також дана категорія учнів 10–11-х класів частково проявляє радість за себе в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі).

Старшокласники з *високим рівнем* вихованості рішучості у процесі занять фізичною культурою, володіють ґрунтовними знаннями щодо рішучості як усвідомленого хотіння й розуміння змісту і сенсу виховання рішучості, розуміють важливість бути рішучою особистістю у протигагу нерішучій у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури, усвідомлюють зміст виховання рішучості, як важливу складову приємних переживань у процесі занять фізичною культурою. В учнів 10–11-х класів активно проявляється інтерес до занять фізичною культурою, спортивних традицій закладів загальної середньої освіти, відчуваються приємні переживання від реалізації поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою. Ці школярі відзначаються стійким прагненням досягати мети, успіху, в повній мірі проявляють бажання відвідувати уроки фізичної культури та беруть активну участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі).

Слід відмітити, що старшокласники готові до виявлення рішучості у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури та прояву волі під час виховання рішучості у процесі занять фізичною культурою. Нарешті, є зосередженість на єдиній меті та способу її досягнення, активно долучається до виховання рішучості у процесі фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі). Учні мають здатність до рішучості у процесі занять фізичною культурою та систематично відвідують заняття з фізичної культури, реалізують поставлену мету та володіють способами її

досягнення, приймають активну участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі). Разом з тим отримують самозадоволення та самосхвалення у процесі виховання рішучості та реалізації поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою, радість за себе в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі).

Висновки. Отже, вивчення науково-методичної літератури щодо змісту виховання рішучості старшокласників у процесі занять спортивно-ігровою діяльністю, стану роботи закладів загальної середньої освіти, дало нам змогу визначити критерії, показники та рівні виховання рішучості старшокласників,

а саме: *когнітивний* (знання рішучості як усвідомленого хотіння й розуміння змісту і сенсу виховання рішучості, розуміння важливості бути рішучою особистістю у протидії нерішучій у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури, усвідомлення змісту виховання рішучості як підґрунтя приємних переживань у процесі занять фізичною культурою); *емоційно-ціннісний* (інтерес до занять фізичною культурою, спортивних традицій закладів загальної середньої освіти, приємне переживання від реалізації поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою, прагнення досягати мети, успіху, бажання відвідувати уроки фізичної культури та брати активну участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі); *довільного імпульсу* (готовність до рішучості у процесі реалізації поставленої мети на уроках фізичної культури, прояв волі під час виховання рішучості у процесі занять фізичною культурою, зосередженість на єдиній меті та способів її досягнення, необхідність долучитися до виховання рішучості у процесі фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі); *діяльнісно-практичний* (здатність до рішучості у процесі занять фізичною культурою, систематичність занять фізкультурною діяльністю й уміння реалізовувати поставлену мету та способів її досягнення, активна участь в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі); *самоціннісний* (самозадоволення та само схвалення у процесі виховання рішучості, самоповага від реалізації поставленої мети та способів її досягнення у процесі занять фізичною культурою, радість за себе в різних видах фізкультурної діяльності (софтбол, гандбол, бадмінтон, безконтактне регбі).

Визначено рівні вихованості рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою, а саме: низький, середній та високий.

Перспективи подальшого дослідження. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективним може бути вивчення: організаційно-педагогічних умов виховання рішучості учнівської молоді у процесі занять фізичною культурою та інш.

Література

1. Березовська І. В. Особливості розвитку вольових якостей студентів у навчально-професійній діяльності : автореф. ... дис. канд., психол. наук / І. В. Березовська. – О., 2007. – 18 с
2. Бех І.Д. Виховання особистості : підручник / Бех І.Д. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
3. Бінецький Д.О. Виховання в молодших підлітків прагнення до самостійності у процесі спортивно-ігрової діяльності [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Д. О. Бінецький. – Київ, 2019. – 22 с.
4. Військово-патріотичне виховання учнів у позакласній роботі : посіб. / уклад. М. Д. Зубалій, В. В. Івашковський, О. І. Остапенко, М. В. Тимчик, Б. Б. Шаповалов; З. М., Діхтяренко, І. П. Білоцерківець, – Київ. : ПАЛІВОДА А. В. – 2016. – 225 с.
5. Касіч Н. П. Виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності: дис. ...канд. пед. наук : 13.00.07 / Н. П. Касіч. – К., 2019. – 252 с.
6. Касіч Н. П. Сучасний стан виховання цілеспрямованості старших підлітків у фізкультурно-оздоровчій діяльності / Н. П. Касіч, М. В. Тимчик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 15 : Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – Вип. 3К (97). – С. 235-239.
7. Масол В.В. (2020). Особливості виховання рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою / В.В. Масол // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури: фізична культура і спорт», «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури: фізична культура і спорт»: зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. – 5 (125)20, 106-109.
8. Масол В.В. Психолого-педагогічний аналіз проблеми виховання рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою / В.В. Масол // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал: матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН за 2019 рік. – Вип. 8. – Івано-Франківськ: НАІР, 2020. – С. 165-168.
9. Масол В.В. Теоретичні аспекти виховання рішучості старшокласників у процесі занять фізичною культурою / В.В.Масол, М.В. Тимчик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури: фізична культура і спорт»: зб. наукових праць / За ред. О.В. Тимошенка. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. – Випуск 3 К (123) 20 – С. 266-269.
10. Тимчик М. В. Фізичне виховання старших підлітків у процесі спортивних ігор у загальноосвітніх навчальних закладах / М. В. Тимчик // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал Матеріали звітної науково-практичної конференції. – Івано-Франківськ, НАІР. – 2013. – С. 437-440.
11. Тимчик М. В. Виховання фізичної культури учнів у процесі ігрової діяльності / М. В. Тимчик // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія. Педагогічні науки : реалії та перспективи. Випуск 14. К., 2009. – С. 237–240.
12. Фізичне виховання підлітків у позакласній роботі загальноосвітніх навчальних закладів : навчально-методичний посібник / М. В. Тимчик, Г. А. Коломоець, Ю. Є. Докукіна [за редакцією М. В. Тимчика]. – К., 2013. – 243 с.

References

1. Berezovska I. V. Osoblyvosti rozvytku volovykh yakosti studentiv u navchalno-profesiinii diialnosti : avtoref. ...dys. kand., psykol. nauk / I. V. Berezovska. – O., 2007. – 18 s.
2. Bekh I.D. Vykhovannia osobystosti : pidruchnyk / Bekh I.D. – K.: Lybid, 2008. – 848 s.
3. Binetskyi D.O. Vykhovannia v molodshykh pidlitkiv prahnennia do samostiinosti u protsesi sportyvno-ihrovoi diialnosti [Tekst] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.07 / D. O. Binetskyi. – Kyiv, 2019. – 22 s.
4. Viiskovo-patriotychno vykhovannia uchniv u pozaklasnii roboti : posib. / uklad. M. D. Zubalii, V. V. Ivashkovskiy, O. I. Ostapenko, M. V. Tymchuk, B. B. Shapovalov; Z. M., Dikhtiarenko, I. P. Bilotserkivets, – Kyiv. : PALYVODA A. V. – 2016. – 225 s.
5. Kasich N. P. Vykhovannia tsilespriamovanosti starshykh pidlitkiv u fizkulturno-ozdorovchii diialnosti: dys. ...kand. ped. nauk : 13.00.07 / N. P. Kasich. – K., 2019. – 252 s.
6. Kasich N. P. Suchasnyi stan vykhovannia tsilespriamovanosti starshykh pidlitkiv u fizkulturno-ozdorovchii diialnosti / N. P. Kasich, M. V. Tymchuk // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P.Drahomanova. Serii 15 : Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury (fizychna kultura i sport) : zb. nauk. prats. – Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2018. – Vyp. 3K (97). – S. 235-239.
7. Masol V.V. (2020). Osoblyvosti vykhovannia rishuchosti starshoklasnykiv u protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu / V.V. Masol // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii № 15. «Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury: fizychna kultura i sport», «Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury: fizychna kultura i sport»: zb. naukovykh prats / Za red. O.V. Tymoshenka. – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2020. – 5 (125)20, 106-109.
8. Masol V.V. Psykholoho-pedahohichni analiz problemy vykhovannia rishuchosti starshoklasnykiv u protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu / V.V. Masol // Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnist ta innovatsiinyi potentsial: materialy zvit. nauk.-prakt. konf. In-tu problem vykhovannia NAPN za 2019 rik. – Vyp. 8. – Ivano-Frankivsk: NAIR, 2020. – S. 165-168.
9. Masol V.V. Teoretychni aspekty vykhovannia rishuchosti starshoklasnykiv u protsesi zaniat fizychnoiu kulturoiu / V.V. Masol, M.V. Tymchuk // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Serii № 15. «Naukovo-pedahohichni problemy fizychnoi kultury: fizychna kultura i sport»: zb. naukovykh prats / Za red. O.V. Tymoshenka. – K.: Vyd-vo NPU imeni M.P. Drahomanova, 2020. – Vypusk 3 K (123) 20 – S. 266-269.
10. Tymchuk M. V. Fizychno vykhovannia starshykh pidlitkiv u protsesi sportyvnykh ihor u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh / M. V. Tymchuk // Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnist ta innovatsiinyi potentsial Materialy zvitnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. – Ivano-Frankivsk, NAIR. – 2013. – S. 437-440.
11. Tymchuk M.V. Vykhovannia fizychnoi kultury uchniv u protsesi ihrovoi diialnosti / M. V. Tymchuk // Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii. Pedahohichni nauky : realii ta perspektyvy. Vypusk 14. K., 2009. – S. 237-240.
12. Fizychno vykhovannia pidlitkiv u pozaklasnii roboti zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv : navchalno-metodychni posibnyk / M. V. Tymchuk, H. A. Kolomoiets, Y. Y. Dokukina [za redaktsiiei M. V. Tymchyka]. – K., 2013. – 243 s.

DOI 10.31392/NPU-nc.series 15.2021.3K(131).65
УДК 338.48 – 52 : 379.84] : 796.015.62 – 057.87

Матвієнко М.І.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, (м. Київ),

Масенко Л.В.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (м. Київ)

Адирхаєв С.Г.

Інститут соціальних технологій Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ НАУКОВОГО СТАЖУВАННЯ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ В ЗАКОРДОННОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

У статті освітлено погляди авторів педагогічної літератури на особливості організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності студентів закладів вищої освіти у різних регіонах світу; здійснено репортаж закордонного наукового стажування викладачів закладів вищої освіти України у Щецинському університеті.

Ключові слова: фізкультурно-оздоровча діяльність, фізкультурно-спортивна діяльність, наукова діяльність, студенти вищих навчальних закладів, виховання, фізичне виховання.

Матвієнко М.І., Масенко Л.В. и Адирхаєв С.Г. Особенности научной стажировки преподавателей учреждений высшего образования Украины в заграничном университете. В статье освещены взгляды авторов педагогической литературы на особенности организации физкультурно-оздоровительной и спортивной деятельности студентов учреждений высшего образования в разных регионах мира; подан репортаж заграничной научной стажировки преподавателей учреждений высшего образования Украины в Щецинском университете.

Ключевые слова: физкультурно-оздоровительная деятельность, физкультурно-спортивная деятельность, научная деятельность, студенты высших учебных заведений, воспитание, физическое воспитание.

Matvienko M.I., Masenko L.V., Adirchaev S.G. Features of scientific training of teachers of higher education institutions of Ukraine in a foreign university. The authors of the article cover the characteristics and features of the organization